

Elmanto MEILAUŠ, Lietuvos istorijos instituto (2001 Vilnius, Kražių g. 5, tel. 261-49-35) Miestų tyrimų skyriaus vyr. m. darbuotojo, doc., hum. m. dr.

A T S I L I E P I M A S

Apie Lenkijos Respublikos vadovėlį – Tomasz Małkowski, *Historia i społeczeństwo. 5. Podręcznik dla klasy 5 szkoły podstawowej*. Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, Gdańsk 2013. Ręczoznawcy: dr. Agnieszka Chłosta-Sikorska, mgr. Krystyna Misiorowska, mgr. Teresa Kosyry-Cieślak.

Susipažinus su lenkų pusės pateiktu vadovėliu, galima pareikšti tokias pastabas:

p. 17 rašoma, kad *XIV w. Litwa była państwem ponad 2 razy większe Polski, lecz słabym...*, tad kyla klausimas, kaip ji beveik 200 m. kovojo prieš Vokiečių ordinus ir jų pagalbininkus iš Europos, kodėl lenkai Krėvos sutarties metu prašė gražinti jų belaisvius. Panašus teiginys pakartotas ir p. 129 (*W XVI w. Litwa wciąż była słaba*), bet kaip ji, būdama tokia silpna, tuo pačiu metu kaip lygi kovojo su Maskva, nors galiausiai dėl pagalbos prieš ją buvo priversta sudaryti Liublino uniją. Taip, ji nebuvo galybė, bet tokie teiginiai tarsi perša paniekinamą požiūrį į Lietuvą ir mintį, kad tik Lietuvai unijos su Lenkija buvo naudingos, o pastaroji tik aukojosi.

p. 19 ir 29 esančiuose žemėlapiuose Lenkijos sienos pažymėtos, kaip siekiančios Juodąją jūrą. Jei p. 132 esančiame žemėlapyje pažymėtos LDK sienos bendroje Abiejų Tautų Respublikoje, tai p. 178, 184, 186 padalijimus vaizduojančiuose žemėlapiuose LDK sienų jau nėra ir atrodo, kad padalinta tik Lenkija.

Nesusipratimu galima laikyti tokį p. 133 esantį teiginį: *Dlatego Litwini do dziś uważają, że po 1569 r. państwo litewskie istniało nadal. W Polsce sądzimi raczej, że w Lublinie powstało jedno wspólne państwo Polaków i Litwinów*. Lietuviai tikrai nelaiko, kad po 1569 m. egzistavo savarankiška Lietuvos valstybė, jie puikiai supranta, kad tai buvo bendra lenkų ir lietuvių valstybė, tik pabrėžia, jog ją sudarė dvi savarankiškos valstybės lygiateisiais pagrindais ir, kad toje bendroje valstybėje Lietuva neišnyko, nors neabejotinai Lenkija vyravo.

p. 142–148 skirti Tvano laikotarpiui, bet, kaip jau įprasta lenkų vadovėliuose, visas dėmesys skiriamas tik švedų veiksams prieš Lenkiją. Tuo tarpu rusų puolimui Ukrainoje ir prieš LDK skirti vos keli sakiniai. Tik pamini, kad 1654 m. Rusai įsiveržė į Ukrainą ir Lietuvą, sekančiais metais užėmė Vilnių, kad 1660 m. lietuviai ir lenkai dukart nugalėjo maskvėnus, bet Ukrainos atsiimti taip ir nesugebėjo. Taip ir toliau propaguojama mintis, kad pagrindinis priešininkas buvo Švedija

(Lenkijos atžvilgiu tai iš dalies ir teisinga), nors neabejotinai Abiejų Tautų Respublika daugiausiai nukentėjo nuo Rusijos.

Rašant apie bendros lenkų ir lietuvių valstybės I ir II padalimus (įvardijant tik, kaip Lenkijos padalijimus), konkrečiai nurodyta kokias žemes užėmė prūsai ir austrai Lenkijoje, tuo tarpu apie Rusiją rašoma, kad ji užgrobė kažkokias dideles teritorijas rytuose (p. 178, 186). Taip ir lieka nevisai aišku kokios tai teritorijos ir kokios šalies. Vargu ar teisingas yra toks teiginys apie konfederatus, kad *Uważali oni carycę za wielką przyjaciółkę Polski...*(p. 183), tikrai tokių tarp jų buvo vos vienas kitas. Kaip klaidinantis yra ir šis teiginys apie III padalinimą – *Prusy otrzymały Warszawę i ziemie aż po Niemen. Od tej pory granica prusko-rosyjska biegła wzdłuż tej rzeki* (p. 186). Taip vėl lieka neaišku kokios tai žemės, o Prūsijos – Rusijos siena Nemunu ėjo tik iki 1808 m.

Šiaip vadovėlis gan informatyvus ir objektyvus, gausiai iliustruotas ir moksleiviams turėtų būti įdomus skaityti.

2013 05 15